

Do kogo jest skierowane przesłanie Pana Cogito ? - „Przesłanie Pana Cogito Zbigniewa Herberta.

„Przesłania Pana Cogito” jest chyba najbardziej znanym i cytowanym wierszem Herberta. Jest to ostatni utwór ze zbioru „Pan Cogito” i stanowi jego przesłanie. Wymyślona przez autora postać Pana Cogito, który pojawia się w wielu wierszach, nie tylko z tego powodu, jest alter ego poety, formą ironicznego dystansu do samego siebie. Imię bohatera nawiązuje do maksymy „Cogito ergo sum” i oznacza „Pan Myślę”.

Głównym przesłaniem utworu jest zawezwanie odbiorcy do heroizmu mimo wszystko, heroizmu bezinteresownego, nieoczekującego nagrody za swoje czyny ani tu, ani w zaświatach. Nagrody są bowiem niczym. Poza granicą śmierci znaleźli się wielcy bohaterowie, którzy poszli

“do ciemnego kresu po złote runo nicości”.

Owo oksymoroniczne wyrażenie „złote runo nicości” odsyła czytelnika do mitu o Jazonie, które było dla bohatera nagrodą za dokonanie wielu chwalebnych czynów. Nagroda za heroizm okazuje się jednak bezwartościowa – gdyż jest to „runo nicości”. Tragizm ludzkiego losu polega na tym, że mimo starań o nagrodę nie otrzymujemy nic. Nakaz heroizmu ma więc inne podstawy.

W utworze przedstawiona została droga życia pomiędzy inicjacją (powtórными narodzinami) a śmiercią. Powtórными narodzinami jest ocalenie (rozumiane być może jako ocalenie z wojny):

“ocalałeś nie po to aby żyć
masz mało czasu trzeba dać świadectwo”

Czasownik „żyć” z końca pierwszego zacytowanego wersu nie

odnosi się do życia jako takiego, ale raczej do życia, z którego czerpie się przyjemności. Podmiot uważa, że życie nie jest celem samym w sobie, nie jest celem, do którego należy dążyć. To pokusa, której należy się przeciwstawić na rzecz „dawania świadectwa” - świadectwa wartościom, które stworzyły i usensowniają naszą kulturę.

Podmiot liryczny nawołuje adresata do odwagi:

„bądź odważny gdy rozum zawodzi bądź odważny
w ostatecznym rachunku jedynie to się liczy”

Nakazuje on także gniew wobec krzywdy i poniżania innych, pogardy dla „szpiclów, katów, tchórzy”, choć oni i tak wygrają. Nawołuje więc do odwagi z góry skazanej na przegraną.

Owa przegrana nie jest jednak bez wartości – to dziedzictwo kulturowe Europy nadaje jej wartość. Pan Cogito odwołuje się tutaj do dziedzictwa greckiej mitologii (odniesienie się do złotego runa) i Biblii (droga Izraelitów przez pustynię po wyjściu z Egiptu).